

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

7 שיחה ממרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • יום רביעי לסדר תזריע תשע"א

שלו, שכל הכוחות לעשות מעשים ניתנו לו בחסד מן השמיים, ולא הוא העושה את מעשיו אלא כוחות שמיים עושים את זה, ונמצא שהוא רק כגרזן ביד החוצב בו, וחסד השם הוא שאף על פי שאין זה מעשהו של האדם, מכל מקום כיוון שניתנה לו בחירה, והוא זה שבחר לעשות את המעשה הטוב, בשמיים מחשיבים את זה למעשהו, ומקבל שכר כאילו שהוא עשה את זה, זהו החסד.

אמנם כל זה הוא רק אם אדם עושה לשם שמיים, אבל אם הוא עוסק בצרכי הציבור מפני שהוא רוצה עולם הזה, שרוצה את הכבוד, או שמשלמים לו כסף עבור מה שהוא עוסק בצרכי הציבור, כגון אם הוא פקיד במוסד שעוזר לציבור, והוא עוסק בזה כדי להרוויח את השכר של הפקידות, אזי כיוון שאינו עוסק בזה בשביל העולם הבא, ואינו מחפש עולם הבא אלא את הנאות העולם הזה, הרי קיבל את שכרו כבר בעולם הזה, ולא מגיע לו יותר שכר על זה בעולם הבא.

אבל יש מקרה אחר שאדם עושה חסד שלא בכונה, אך אין זה בעל כורחו אלא מסתמא הוא מרוצה מזה, ומקבל על זה שכר אף על פי שאינו יודע מזה כלל, במצות שחכה כתוב (דברים כד, יט) "כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו וגוי' למען יברכך השם אלוקיך בכל מעשה ידיך", ופירש"י שם, אף על פי שבאת לידו שלא במתכוון, והיינו אפילו אם לא ידע מזה מעולם, כי אחרי ששכח את העומר בא העני ולקח את זה, והוא אינו יודע כלל שהעני לקח את זה, בכל זאת מקבל שכר עבור המצוה, מאחר שסוף-סוף בממונו נעשתה המצוה, והעני נהנה מממונו שלו.

ונמצא כי יש באפשרות האדם לקבל שכר עבור המצוה שנעשתה בממונו, אף על פי שאינו יודע מזה כלל, וכמו שכתב רש"י שם בהמשך דבריו, "אמור מעתה, נפלה סלע מידו ומצאה עני ונתפרנס בה הרי הוא מתברך עליה", והיינו אפילו אם הוא כבר התייאש מאותה הסלע ואמר 'ווי לי לחיסרון כסי', בכל זאת כיוון שהעני נהנה מממונו וחשב שזה הפקר, יש לו שכר של צדקה על זה.

ועל אחת כמה וכמה העוסקים בצרכי ציבור, שהם עושים בכונה טובות לציבור, ודאי שמגיע להם שכר עבור מעשיהם, אבל זהו בתנאי שהם עוסקים בזה לשם שמיים, כי אם עוסקים בצרכי הציבור לשם כבוד הרי כבר קיבלו את הכבוד, או אם עוסקים לשם חמדת הממון הרי כבר קיבלו את הכסף שביקשו להרוויח, ולא מגיע להם יותר שכר על זה, שאינם עושים לשם מצוה כלל.

ומצינו הלכה פסוקה בשולחן ערוך אורח חיים (לה, ח) "כותבי תפילין ומזוזות הם ותגריהם ותגרי תגריהם וכל העוסקים במלאכת שמים, פטורים מהנחת תפילין כל היום, זולת בשעת קריאת שמע ותפילה", והרמ"א שם הוסיף: "ואם היו צריכים לעשות מלאכתן בשעת קריאת שמע ותפילה, אז פטורים מקריאת שמע ותפילה ותפילין", והמשנה ברורה (ס"ק כ"ד) כתב בשם מגן אברהם: "דווקא אם עיקר כוונתם כדי להמציאן למכור למי שצריך להם, אבל אם עיקר כוונתם רק להשתכר לא מיקרי עוסק במצוה", ע"כ.

ומבואר כי אלו שעוסקים במכירת תשמישי קדושה, נקראים עוסקים במצוה ופטורים מכל המצוות, אך זהו בתנאי שעוסקים בזה לשם שמיים, מה זה לשם שמיים? כי אמנם הוא מוכר ומקבל כסף, אבל מדוע בחר לעסוק דווקא במקצוע הזה למכור תשמישי קדושה, הרי היה יכול לעסוק במכירת דברים אחרים, אבל הוא בחר לעסוק דווקא בתשמישי קדושה מפני שהוא רוצה את המצוה, כי הוא צריך פרנסה ורוצה שיהיה גם מצוה ביחד עם הפרנסה, ומפני שזו היא כוונתו נקרא עוסק במצוה.

יש משנה בפרקי אבות (ב, ב) "וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עימהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד, ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם".

ופירש הרע"ב, "יהיו עוסקים עימהם לשם שמים - ולא כדי ליטול עטרה לומר כך וכך עשיתי בשביל הציבור. מסייעתם - שזכות אבותם של ציבור וצדקתם העומדת לעד היא המסייעת אל העוסקים עימהם להוציא לאור צדקם ולא מצד טוב השתדלותם של העוסקים".

והיינו כי זכות אבות הנזכרת בכאן היא זכות אבותם של הציבור, שהציבור הם בני אברהם יצחק ויעקב ויש להם זכות אבות, ואותה זכות אבות של הציבור מסייעת לעוסקים עם הציבור, שאינם מצליחים בזכות עצמם אלא בזכות הציבור, כי מפני זכות אבותם של הציבור מגיע לציבור שיהיה להם טוב, לכן יש הצלחה לעוסקים בצרכי ציבור, לא מפני שהם צדיקים בעצמם אלא בשביל הציבור.

וכן הוא המשך המשנה "וצדקתם עומדת לעד", מה הפירוש צדקתם? צדקתם של אבות הציבור, עומדת היא לעד, והיינו שזכות האבות עומדת לעד ונמשכת עד עכשיו, והרי זה מסייע לעוסקים שיצליחו בצרכי הציבור, אם כן לא מגיע להם תודה לעוסקים בצרכי הציבור, כי הצלחתם אינה בזכות עצמם אלא בזכות הציבור.

אבל התנא המשיך ואמר, "ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם", והיינו שהעושים כן מקבלים שכר על מעשיהם, ופירש הרע"ב, "אף על פי שאין הדבר בא לידי גמר טוב מצד מעשיכם, אלא בשביל זכות אבותם של ציבור, מעלה אני עליכם שכר כאילו אתם עשיתם הישועה הזאת בישראל, הואיל ואתם עוסקים לשם שמים", וצריך להבין מדוע מגיע להם שכר, הרי כל הצלחתם אינה בזכותם אלא בזכות הציבור.

אכן הפירוש פשוט, כי הנה בציבור יש הרבה נצרכים שזקוקים לעזרה, וכל עזרה שהם מקבלים היא מן השמיים, שבשמיים רוצים את זה שיעזרו לו, מפני שהוא חלק מן הציבור ויש לו זכות אבות שיעזרו לו, אם כן הציבור שנעזר זוהי לזה בזכות הציבור, והעוסקים בצרכי הציבור אם לא שהייתה עומדת להם זכות הציבור לא היו מצליחים במעשים הטובים, וכאשר העוסקים בצרכי ציבור מצליחים לעזור לציבור, זה מפני שמן השמיים רוצים בכך, ומגיע לציבור שיהיה להם טוב, לכן נותנים כוחות לעוסקים בצרכי הציבור שיוכלו לעזור להם.

נמצא שבאמת מן השמיים עוזרים לציבור, והעוסק בצרכי ציבור הוא רק השליח לתת לציבור את מה שמגיע להם מן השמיים, ואם לא היה הוא עוסק בצרכי ציבור, כבר היה אדם אחר שסייע לציבור במקומו, אבל למעשה יש לו בחירה והוא זה שבחר מרצונו הטוב לעסוק בצרכי הציבור לשם שמיים, ואינו עוסק בזה לשם כבוד אלא לשם שמיים [היינו אם הוא עוסק בזה מתוך אהבת החסד או לשם מצוה מפני שהוא חייב בזה, אבל יותר טוב אם הוא עוסק בזה מאהבת החסד אף אם לא היה מחויב בזה, ונהנה מאהבת החסד כמו שהאב נהנה להיטיב עם בנו], לכן אף על פי שצרכי הציבור מגיעים להם מן השמיים, כיוון שהוא עוסק בזה מתוך בחירה ורצון טוב, מגיע לו שכר על זה כאילו שהוא עשה.

ובאמת כל דבר שאדם עושה אין זה בכוחו, אלא מן השמיים נתנו לו כוחות להשתמש בהם, וכפי שידוע כי כוחותיו של האדם מתחדשים בכל רגע ורגע, כאמור המחשבה בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית.

וכמו שכתוב בתהלים (סב, יג) "ולך השם חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו", וצריך להבין מהו החסד שהקב"ה משלם לכל אדם לפי מעשיו, והפירוש בזה, כי באמת כל המעשים שאדם עושה אינם מעשיו

וכך גם העוסק בצרכי ציבור, אם הוא עוסק בזה מאהבת המצוה, נקרא עוסק במצוה ופטור מכל המצוות, והעוסק בצרכי ציבור לשם שמיים ומזכה את הרבים במצוות, יש לו שכר על זה כאילו שהוא עשה את כל המצוות שהציבור עשו מכוחו, ונקרא עוסק לא רק במצוה אחת אלא בהרבה מצוות, שכל התוצאות הטובות שבאו מכוח מעשיו הטובים, הוא גרם לזה ועסק בזה מאהבה, ונחשב כאילו שהוא קיים ועשה את זה, ומקבל עולם הבא עבור המצוות שנמשכות מכוחו.

וכן זוכה גם לשכר בעולם הזה, שכן שנינו בריש פאה (א, א) שמקבלים שכר פירותיהן בעולם הזה עבור גמילות חסדים, וכבר ביארנו במקום אחר כי 'פירותיהן בעולם הזה' אין זה סתם פירות גשמיים כאכילה ושתייה, אלא כמו שהקדן קיימת לו לעולם הבא היינו דברים רוחניים, כך גם פירותיהן בעולם הזה היינו שמקבל עוד כוחות בעולם הזה לצורך העולם הבא, שנותנים לו בעולם הזה אפשרויות ונוחיות לעשות עוד מצוות וכעניין שאמרנו (אבות ד, ב) מצוה גוררת מצוה, למשל נותנים לו כסף כדי שיוכל לתת יותר צדקה.

אכן כשם שהקדן קיימת לו לעולם הבא זהו רק אם הוא עוסק לשם שמיים, כך פירותיהן בעולם הזה היינו דווקא אם הוא עוסק בזה לשם שמיים, ומפני שיודעים שהוא עושה לשם שמיים, נותנים לו שכר פירותיהן בעולם הזה, כי יודעים שהוא יוכל להשתמש עם העולם הזה כראוי.

ואפילו שיש סכנה בהנאות העולם הזה, וכמו שכתוב (דברים לב, טו) "וישמן ישרון ויבטט", וכתוב עוד (דברים ח, יא-יד) "הישמר לך פן תשכח את השם אלוקיך וגו' פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת וגו' ורם לבבך ושכחת את השם אלוקיך", והיינו שהנאות העולם הזה עלולות להביא לשכחת הקב"ה, מכל מקום אדם כזה שעושה לשם שמיים, הרי אין לו שאיפות של עולם הזה, ואינו מחפש כסף וכבוד אלא רק אהבת חסד ומעשים טובים, לכן נותנים לו פירותיהן בעולם הזה בלי שום חשש שיבוא מזה לשכחת השם, כך הוא שכרם של העוסקים עם הציבור לשם שמיים.

כלפי מה הדברים אמורים? למי זה נוגע? הרי הנמצאים כאן אינם עוסקים בצרכי ציבור, ובכל זאת חושבני כי הדברים נוגעים לכל אחד ואחד למעשה.

הנה בעולם מי שהוא בעל משפחה וכבר אינו נמצא בישיבה, בכל מקום שהוא הרי הוא נמצא בתוך ציבור, גם מי שלומד בישיבה הרי הוא נמצא בתוך ציבור גדול, וכל ציבור יש לו צרכים, ומטבע הדברים יש בציבור הרבה נצרכים.

מסופר בגמרא (תענית כב, א) שרבי ברוקא חוזהא פגש את אליהו הנביא בשוק, ושאל אותו האם יש כאן בשוק מי שהוא בן העולם הבא, והראהו אליהו על שני אחים שהם בני העולם הבא, הלך רבי ברוקא ושאל אותם מה מעשיהם, והשיבו לו שהם אנשים שיש להם מצב רוח טוב ויכולים לבדח אחרים, והם מחפשים אם יש אדם שאין לו מצב רוח טוב ומשמחים אותו, בשכר זה זכו להיות בני העולם הבא.

והרי זה שייך לא רק בשוק, אלא בכל מקום ומקום, גם בישיבה יש כאלה שזקוקים לעידוד, אלא שבישיבה יותר קשה למצוא, מפני שכל אחד מסתיר את הקשיים שלו, ואינו רוצה שיידעו שהוא סובל, כי הוא מתבייש להרגיש שהוא שונה מאחרים, ואינו רוצה להיות מסכן שירחמו עליו, בכל ישיבה יש כאלה שהם מסכנים, בעלי שאיפות טובות, שסובלים מחלישות הדעת וכדומה, וצריכים עזרה ועידוד של מילה טובה.

וכמו שידוע ממעשים שהיו בתלמידים שגמרו בדעתם לעזוב את הישיבה, וחזרו בהם אחרי שקיבלו יחס טוב ממישהו, ומעשה היה בתלמיד שהיה שבור ובודד וכבר חשב לעזוב את הישיבה, וכשעמדו בשורה לומר 'גוט שבת' לראשי הישיבה, היה בחור שעמד מאחוריו וטפח על שכמו ושאלו לשלומו, וכשראה שיש מי שמתעניין בשלומו ומתייחס אליו בידדות החליט להישאר בישיבה, וכן היה מעשה בתלמיד שגמר בלבו לעזוב את הישיבה, וברגע האחרון קיבל איזה יחס טוב מראש הישיבה, והחליט להישאר בישיבה.

הנה בציבור יש הרבה נצרכים וקשה לדעת מי הם הנצרכים, אם כי בשוק קל יותר להכיר מי עצוב ומי שמח, אבל גם בשוק יש עשירים שמסתירים את מצבם, ומתאמצים שלא להראות שהם עצובים, כי אם ידעו ממצבם לא יתנו להם קרדיט, ולא ירצו לבוא עימם בקשרי מסחר,

וכן בישיבה קשה לדעת מי הוא הנצרך, וצריכים עין חדה לראות מי הוא הנצרך למילה טובה, או לפעמים יותר מזה יש גם כאלה שצריכים להפנותם למומחים, שלא יזניחו את מצבם, כי אם מזניחים עלול להיות יותר גרוע.

יש דוגמא פשוטה מאד שיכולה להיות בישיבה, הנה יש כאלה שלומדים יותר מכוחותיהם, לפעמים זה מתוך אהבת תורה שקשה להפסיק את הלימוד מרוב שזה מעניין ומושך, ולפעמים אין זה מאהבת תורה, והוא אינו מבין את מה שהוא לומד, וממשיך ללמוד אפילו שאינו מבין, מפני שיש לו שאיפה להיות 'גדול בתורה', והשאיפה הזאת דוחפת אותו ללמוד עוד ועוד אפילו שאינו מבין, וחושב לעצמו איך אני יכול להפסיק וכיצד אהיה גדול בתורה, לימוד כזה הוא כפייתי ולא ראוי, אלא צריך ללמוד מתוך אהבת התורה.

ככלל, כפייתיות היא מחלה שבאה לידי ביטוי בכל מיני צורות קלות וקשות, ונזכר אני במעשה שבא לידי באחד מתלמידי הישיבה, שסבל מכפייתיות בתפילה, והיה מאריך יותר מדי בתפילתו, ומחמת זה לא אכל ולא שתה, וכבר היה מתבייש להתפלל בתוך האולם, והיה מתפלל בעזרת נשים כדי שלא יראו אותו, והתברר בנקל שהוא סובל מכפייתיות בזה, ואמרתי לו שלא יאריך בתפילתו אלא יתפלל מהר, וכך נפתרו בעיותיו. ויש כאלה שסובלים מכפייתיות בצורה יותר קשה, עד שזה כבר געשה מחלה, וצריכים להפנותם למומחים לטיפול בזה.

אבל יש רבים בתוך הציבור שמסתירים את זה, וקשה מאד לגלות את זה ולהשפיע עליהם שישכימו ללכת למי שיוכל לעזור להם בזה, אלו הם צרכי ציבור שלא כל אחד יכול לדעת לטפל בזה, אבל אפשר להועיל לציבור גם בדברים פשוטים, לתת יחס טוב לכל אחד ואחד, גם זה נקרא לעסוק בצרכי ציבור באמונה, ועל זה זוכים לשכר האמור במשנה "ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם".

וכן יש 'מי שברך' מיוחד בכל שבת לאחר קריאת התורה, ומברכים תחילה את מי שמייחדים בתי כנסיות לתפילה, שגם זה הוא מצרכי הציבור ברוחניות, ואת מי שבאים בתוכם להתפלל, היינו ברכה לציבור, שכל אחד שמתפלל הוא חלק מהציבור שעל ידם שכינה שרויה במקום התפילה, ומברכים עוד את מי שנותנים נר למאור ויין לקידוש והבלדה ופת לאורחים וצדקה לעניים, שגם הם משתתפים בצרכי הציבור, ואחר כך מזכירים את כל העוסקים בצרכי ציבור באמונה, ברוחניות ובגשמיות, שהקב"ה ישלם שכרם, זהו מי שברך מיוחד בכל שבת לעוסקים בצרכי הציבור.

ויש עוד מי שברך שתיקן בעל 'התוספות יום טוב', אחרי שהיו גזירות ת"ח ות"ט ונהרגו אלפים, וגילו מן השמיים כי סיבת הגזירות היא מפני שמזלזלים בבית הכנסת ומדברים בשעת התפילה. מי היו ההרוגים? קדושי עליון, גאונים וקדושים, הם נהרגו מפני שהיו אחרים שזלזלו בקדושת בית הכנסת ודיברו בשעה שהציבור מתפללים, ועל זה עשה התוספות יום טוב מי שברך מיוחד לכל מי ששומר פיו ולשונו מלהפסיק בשום דיבור מברוך שאמר עד גמר התפילה.

כל אחד יכול להיות עוסק בצרכי ציבור באמונה, על ידי שיעזור לציבור בכל הדברים הצריכים חיזוק, לחזק אחרים בתורה, בתפילה, במעשים טובים ובדרך ארץ, ליעץ לכל אחד מה שצריך, לעזור למי שצריך עזרה בכל סדרי היום שלו.

אשרינו שאנחנו יכולים כולנו לזכות לזה!

לעילוי נשמת רבינו הבלתי נשכח
הגאון רבי ישראל ב"ר אברהם צבי בן שלום זצ"ל
מראשי ישיבת פוניב'ז' לעירי
נלב"ע כ"א אדר ב' תשע"א
ת.נ.צ.ב.ה.